

Måndagen den 7 april

Kl. 12.00

*Kompletteringsval till
Europarådets parla-
mentariska (rådgivan-
de) församling*

*Om jordbruket
i Dalarna*

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Centerns partigrupp har som ombud i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling efter Bertil Fiskesjö anmält nuvarande suppleanten Olof Johansson och som ny suppleant anmält Britta Hammarbacken.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ombud i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling
Olof Johansson (c)

suppleant i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling
Britta Hammarbacken (c)

2 § Svar på interpellation 1985/86:133 om jordbruket i Dalarna

Anf. 2 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Karl Boo har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att ge förutsättningar för jordbrukets bibehållande och utveckling i Dalarna.

I proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken anförde jag att utgångspunkten för stödet till jordbruket i norra Sverige, dit Dalarna i detta sammanhang räknas, bör vara att jordbruksproduktionen bör bibehållas i ungefär nuvarande omfattning. Det är däremot, som jag också uttalade i propositionen, inte möjligt att för närvarande ha som mål att ytterligare öka jordbruksproduktionen i norra Sverige.

Riksdagen anslöt sig till dessa uttalanden. Regeringen står fast vid detta synsätt.

För att höja lönsamheten inom jordbruket i vissa områden i landets norra och mellersta delar till en nivå som är jämförbar med lönsamheten inom det mellansvenska jordbruket utgår ett särskilt prisstöd av statsmedel. Stödet

utgår med belopp som varierar med hänsyn till förhållandena i olika stödområden. Hela Kopparbergs län omfattas av stödet.

Statens jordbruksnämnd har nyligen på regeringens uppdrag genomfört en översyn av områdesindelningen. I anslutning till översynen föreslår jordbruksnämnden vad gäller Kopparbergs län vissa förändringar, som innebär att några församlingar flyttas till områden med högre stödnivå.

Jordbruksnämndens förslag har remissbehandlats. Regeringen avser att ta upp frågan i vårens proposition om prisregleringen på jordbruksprodukter. I samma proposition kommer också frågan om justering av prisstödet med hänsyn till kostnadsutvecklingen att behandlas.

Jag vill understryka att stödet till jordbruket i norra Sverige endast syftar till att utjämna lönsamheten mellan områden med olika produktionsförutsättningar. Anslaget för prisstöd till jordbruket i norra Sverige höjdes så sent som för ett år sedan med ca 25 %.

Av största vikt för jordbruket i norra Sverige är regeringens ekonomiska politik, som syftar till att uppnå balans i ekonomin, att dämpa inflationstakten och minska budgetunderskottet. Vi har nu den lägsta inflationen sedan slutet av 1960-talet. En ekonomi i balans skapar förutsättningar att sänka räntan. Räntan har kunnat sänkas betydligt under de senaste månaderna. Genom de ekonomisk-politiska åtgärderna förbättras näringslivet och inte minst jordbrukets förutsättningar. Det är också nödvändigt att man genom olika åtgärder minskar överskottsproduktionen. Exportkostnader, som främst skall täckas genom olika avgifter, försämrar dramatiskt lönsamheten i jordbruket. Jordbruket i norra Sverige drabbas också av dessa avgifter trots att man med hänsyn tagen till balansen mellan produktion och konsumtion i denna del av landet knappast bidrar till överskottsproduktionen. Därför är det av stor vikt också för jordbruket i norra Sverige att det blir balans mellan produktion och konsumtion.

Självfallet spelar också möjligheterna att komma till rätta med de besvärliga strukturförhållandena som karakteriserar jord- och skogsbruket i Dalarna en betydelsefull roll, inte minst för det kombinerade jord- och skogsbruket. Detta insåg också den borgerliga regeringen, som tillsatte en utredning i frågan. Ärendet bereds för närvarande i jordbruksdepartementet. De åtgärder som kan behöva vidtas bör enligt min mening bedömas i samband med frågan om en översyn av effekterna av den nuvarande jordförvärvslagen.

Anf. 3 KARL BOO (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min interpellation.

Svenskt jordbruks utveckling och framtid är en fråga för hela svenska folket. Livsmedelsförsörjning och livsmedelskvalitet, tryggad livsmedelsförsörjning i avspärrningssituationer och ett bibehållet öppet och vackert landskap är frågor som berör alla.

Kanske denna känsla har särskilt stor betydelse i ett av tradition så utpräglat natur- och friluftsinriktat landskap som Dalarna, men självklart finns den också i andra landskap utifrån deras speciella särart och kultur. Och det skall vi vara tacksamma för. Människan lever som bekant inte av bröd

allena. Även om interpellationen handlar om bröd för folket och ekonomisk överlevnad för många idoga och duktiga jordbrukare, kan det vara värt att ha denna bakgrund klar för sig. Nu behövs något av en nationell samling för att klara de problem som har uppstått för jordbruket och dess utövare. Det behövs solidaritet från samhället med alla de unga, hårt skuldsatta jordbrukare som har en orimligt tung arbetsbörda och stora ekonomiska problem.

Jordbruksministern understryker i sitt svar att en bra utveckling för jordbruket är en ekonomisk politik som syftar till att uppnå balans i ekonomin. Sedan antyder han, som man numera gör från regeringshåll, att det är socialdemokraternas politik som är orsak till vår för närvarande mycket låga inflation. Vi skall inte diskutera allmän ekonomi i dag, men nog är det de oerhört starkt sjunkande oljepriserna och dollarkursförändringen som har åstadkommit denna möjlighet att hålla nere inflationen. Det är inte regeringens finanspolitik – eller snarare brist på finanspolitik – som har varit utslagsgivande.

I den nu uppkomna ekonomiska situationen är regeringen tydligen beredd att ompröva sin prispresspolitik. Eftersom socialdemokraterna i jordbruksutskottet visat tecken på en sådan förändrad inställning vill jag fråga jordbruksministern: Är regeringen beredd att fullfölja den omprövning som jag menar nu har inletts?

Det kan aldrig vara en framgångsrik politik att spela ut en liten jordbrukarkår mot det stora folkflertalet. Svensk jordbruksmark är en resurs som måste utnyttjas ekonomiskt i en värld där många svälter och tusentals människor, inte minst barn, dagligen dör av brist på livsmedel. Samhället har därför det övergripande ansvaret för landets jordbrukspolitik och måste när det gäller överskottsproduktionen ta hänsyn till den solidaritet som vi måste visa vår omvärld i en svår livsmedelskris.

Om vi inte kan exportera vårt överskott är det utomordentligt angeläget att vi använder det för produktion av miljövänliga drivmedel. Jag vill då hänvisa till våra försök att få i gång en etanolfabrik. Detta är en omställning som lantbrukarna själva inte kan bära kostnaden för.

Jordbruksnäringen är av stor regionalpolitisk betydelse och utgör grunden för många andra utvecklingsområden i olika delar av landet, inte minst för turism, friluftsliv och service av olika slag. I Dalarna t. ex. är ca 18 000 människor sysselsatta inom jord- och skogsbruk och dess industrier. Läger man därtill den påverkan som de näringarna har på servicesysselsättningen, kommer man upp i betydligt större antal. Vart fjärde hushåll är enligt en undersökning i varierande grad beroende av livsmedels- och skogssidan i länet. Saluvärdet av jordbruksprodukter uppgår för länets del till ca 400 milj. kr. Till det kan man lägga att konsumtionen av livsmedel i länet uppgår till nära en miljard, enligt en bedömning som har gjorts.

Detta tycker jag är en beskrivning av läget som är rätt intressant att fundera vidare över.

I förra veckan hade Dalarnas LRF stämma. Det var många som var förtvivlade över den svåra situationen. De som hörde jordbruksprogrammet i radion i söndags morse fick klart för sig hur allvarligt läget är beträffande just Dalajordbrukets framtid.

Det måste ändå vara en oerhört angelägen uppgift för länet att bibehålla och utveckla ett starkt jordbruk.

Anf. 4 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag delar Karl Boos uppfattning att det är en angelägenhet för hela svenska folket att gemensamt bedriva en jordbruks- och livsmedelspolitik som kan trygga vår försörjning av livsmedel i olika situationer. Det är för en sådan politik som riksdagen tog ställning i fjol när vi fattade de beslut som vi då fattade.

Det är ofrånkomligen så att också jordbruket får kännning av den ekonomiska utvecklingen i stort i landet. Att vi hade en ogynnsam ekonomisk utveckling under åren i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet drabbade verkligen jordbruket mycket hårt. Med den insikt som den tillträdande socialdemokratiska regeringen hade, nämligen att en av de viktigaste förutsättningarna för att över huvud taget få ordning på förhållandena i vårt land var att vi kunde få Sveriges ekonomi på fötter, har regeringen inriktat sitt arbete på detta, och det har också visat sig bära frukt även för jordbruket.

Självfallet är det så att de jordbrukare som exempelvis etablerade sig i slutet av 1970-talet, kanske med räntekostnader beräknade till 6 %, och sedan fick uppleva att räntorna blev dubbelt så höga, råkade utomordentligt illa ut. När dessutom konsumtionen sjönk och jordbrukarna försökte kompensera sin allt sämre lönsamhet med ökad produktion, hamnade vi i denna bekymmersamma situation med en överskottsproduktion, som det har blivit mycket dyrbart för det svenska jordbruket att försöka finansiera.

Därför har vi två viktiga uppgifter, dels att få Sveriges ekonomi på fötter, dels att komma åt den överskottsproduktion som belastar jordbrukets ekonomi på det sätt som vi nu har fått uppleva.

Jag vågar påstå att vi ser oss ha goda utsikter att klara den ekonomiska utvecklingen, få ned kostnaderna och få stopp på inflationen. Jag medger naturligtvis gärna att både dollarkurserna och de sjunkande oljepriserna har spelat en roll. Men jag tror att Karl Boo är tämligen ensam om att nedvärdera den socialdemokratiska regeringens insatser för en bättre ekonomisk politik på det sätt som han gjorde. Otvivelaktigt har ändå regeringens strävan på den här punkten burit frukt, och det brukar allmänt sett medges i debatten i dag.

När det gäller den andra viktiga frågan, att få ned överskottsproduktionen, tycker jag att det är positivt att man numera, när vi diskuterar de här frågorna mellan departementet och LRF, kan konstatera en samstämmighet – det är nödvändigt att vi attackerar dessa problem. Jag kan berätta för Karl Boo att vi nu från departementet och LRF sätter oss i en arbetsgrupp för att resonera om på vilket sätt vi skall kunna komma åt överskottsproduktionen och dess konsekvenser också på spannmålsområdet. Det här är en gemensam angelägenhet.

Det som förvånar mig när Karl Boo angriper dessa problem är att han inte har ett ord att säga om strukturfrågorna. Han representerar ju och tar upp problemen i ett län där strukturproblemen är utomordentligt besvärande för våra möjligheter att verkligen trygga förutsättningarna för en god framtid för både jordbruksnäringen och skogsnäringen. Folk från LRF har kommit ned och gjort uppvaktningar hos mig i Stockholm. De var mycket angelägna om att även ta upp dessa problem. De var insiktsfulla nog att inse att man här måste hjälpas åt för att ta ett tag, om vi på längre sikt skall få ordning på förhållandena.

Den borgerliga regeringen tog också ett initiativ och tillsatte en utredning på denna punkt. Men sedan har alla blivit litet skrämnda för att hålla i dessa problem.

Jag förutsätter att Karl Boo och jag kan vara överens om att det är viktigt att vi gemensamt försöker få en bred enighet om hur vi skall klara de besvärliga problem som Dalarnas jord- och skogsbruk har att brottas med med avseende på just strukturförhållandena. Det borde finnas lösningar i fråga om detta om vi alla har en god vilja.

Till sist frågade Karl Boo mig om den omprövning som han anser att socialdemokraterna i jordbruksutskottet har gjort beträffande frågan om hur vi skall hantera de 40 resp. 60 procenten – jag förstår att det var detta han menade. Jag konstaterar bara att utskottet i sitt betänkande har noterat att vi ännu inte har haft underlag för att betala ut mer än de 160 miljonerna med hänsyn tagen till att även utskottet säger att vi för närvarande icke har något sådant beräkningsunderlag. Vad frågan från min utgångspunkt hela tiden har gällt är inte bara vilken mängd pengar vi skall betala ut utan hur vi skall betala ut dessa pengar, så att vi i första hand kan ge det stöd som vi ser är nödvändigt och motiverat till de jordbrukare som allra bäst behöver ett handtag. Jag tror nämligen att Karl Boo och jag skulle kunna vara överens om att vi icke klarar de bekymmer som inte minst Dalarnas jordbrukare har med enbart generella åtgärder som syftar till att "pytsa ut" pengar över hela näringen. Om vi skall klara dessa problem, måste vi även gå fram med selektiva åtgärder, riktade till dem som råkade särskilt illa ut i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet. I fråga om detta borde vi kunna vara överens.

Anf. 5 KARL BOO (c):

Herr talman! Jag hinner inte göra mer än två reflexioner om den ekonomiska politiken. Den ena är att problemen som infann sig i mitten av 1970-talet berodde på de två stora chockprishöjningarna på olja som var oerhört betungande för svensk ekonomi. På samma sätt blir det lindrigare när oljepriserna går ned.

Visst skulle vi, det vågar jag nog säga, ha kunnat sänka räntan tidigare om vi hade haft en aktivare finanspolitik i det här landet. Vi har alltför mycket litat till penningpolitik.

Sedan vill jag gärna säga det som jag inte hann säga i mitt förra inlägg, nämligen att det är bra att jordbruksministern nu i sitt svar säger att det beträffande Norrlandsstödet, som även är oerhört värdefullt för Dalarna, kommer att ske en förändring i anslutning till propositionen om prisregleringen. Jag förmodar och hoppas att det blir ordentliga påspädningar på Norrlandsstödet, som är viktigt för att jordbrukarna i Norrland och Dalarna skall ha förutsättningar som är jämförbara med dem som jordbrukarna i övriga landet har. Där är vi överens.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga. I ett TV-program för en tid sedan sade jordbruksministerns statssekreterare att det var jordbrukarna själva som fick ta ansvaret om jordbruksmark skulle läggas ned och inte användas för aktiv produktion. Står jordbruksministern bakom detta uttalande?

Om man skulle fullfölja en förändring som innebär att kanske 300 000–500 000 hektar åkermark läggs ned betyder det för Dalarnas del att

åkerarealen i tre fyra kommuner skulle läggas ned. Det är en förödande förändring som i så fall kommer in i bilden.

En annan fråga som jag skulle vilja ställa till jordbruksministern gäller behovet av strukturförändringar. När vi i länsstyrelsens styrelse hade att ta ställning till livsmedelskommitténs betänkande enade sig jordbruksministerns partivänner om en formulering som jag undrar om jordbruksministern ställer sig bakom. Detta skulle vara intressant att veta. Jag hinner inte återge formuleringen nu, men jag återkommer till den frågan i mitt nästa inlägg.

Anf. 6 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill till att börja med kommentera det uttalande som Karl Boo hänvisade till. Jag vet att vad Ulf Lönnqvist avsåg med detta var, vilket också jag själv menar, att när vi nu diskuterar på vilket sätt vi skall komma till rätta med frågan om odlingen på den mark som vi inte direkt behöver för vår livsmedelsförsörjning, så skall inte detta ske genom att några statliga byråkrater pekar ut vad vederbörande odlare skall använda marken till. Vi har ju varit överens om att åkermarken är en produktionsresurs som vi skall utnyttja. Vi har också varit överens om – vi är det i varje fall med RLF-ledningen – att det är en nödvändighet att vi allvarligt funderar över vilken typ av alternativ odling vi skall använda marken till eller hur vi på annat sätt, med de produktionsformer vi i dag tillämpar, skall kunna göra det möjligt att hålla jordbruksmarken öppen men ändå få bort överskottsproduktionen.

Som jag nämnde i mitt förra inlägg har RLF redovisat en rad tankegångar på den här punkten. Också från departementet har vi redovisat hur vi ser på dessa frågor, med stöd av de uppgifter vi kunnat inhämta från myndigheterna. Nu sätter vi oss i en gemensam arbetsgrupp för att ta ställning till frågorna. Det är så det måste gå till.

Jag menar att dessa frågor är en för oss gemensam angelägenhet. Staten skall inte styra varenda jordbrukare och peka ut vad han skall använda sin mark till, utan vi skall resonera om under vilka förutsättningar vi skall kunna komma fram till ett sådant utnyttjande av marken att vi bättre än tidigare löser problemen. Det är fråga om kortsiktiga åtgärder, men också om åtgärder på lång sikt. I det sistnämnda avseendet drar vi nu i gång ett forskningsprogram som skall kunna hjälpa oss. Dessutom har vi den utredning som diskuterar de s. k. etanolfrågorna, där man håller frågan öppen till dess att man får klart för sig vilken roll etanol, motoralkohol och annat kan spela i vår energiförsörjning. Sedan får vi ta ställning till vad som eventuellt kan göras även på den punkten.

Så ligger det till.

Anf. 7 KARL BOO (c):

Herr talman! Jag tar fasta på det sista jordbruksministern sade, nämligen att det är angeläget att vi verkligen ser till att vi använder den resurs som vår öppna åkermark är på ett riktigt sätt. Det kan då inte vara den enskilde jordbrukarens sak att ta ansvar för detta, utan det måste samhället göra. I det sammanhanget vill jag säga att jag självfallet delar jordbruksministerns uppfattning att staten eller samhället inte skall lägga sig i och i detalj peka ut

exempelvis vilken produktionsinriktning som skall gälla. Det vore helt orimligt.

Sedan vill jag återkomma till omarronderingsfrågorna, som är angelägna och också svåra just i Kopparbergs län. Under min tid i regeringen lyckades jag faktiskt utverka speciella medel över kommundepartementet varje år som tillskott för att man skulle åstadkomma en framflyttning av positionerna i omarronderingsfrågan. Sådana medel har utgått också senare, och då över civildepartementets budget. En del förbättringar har åstadkommits, och många projekt är på gång.

Jag skall läsa upp vad socialdemokraterna i länsstyrelsen uttalat: "Det har med åren blivit allt mer tveksamt om det längre är nödvändigt eller ens eftersträvansvärt att genomföra omarronderingarna efter de redan på 1800-talet uppdragna linjerna. Åtskilliga skäl talar nu för att man i stället bör betrakta de sociala och kulturella band som markägandet utgör som en tillgång, inte bara för de berörda, utan för länet som helhet. Det borde därför vara lämpligt att nu börja utveckla kombinationssysselsättningar i vilka jordbruk i begränsad skala ingår som en komponent."

Sedan ställer man frågan om det strukturförändringsarbete som har inletts i Kopparbergs län över huvud taget skall fortsätta. Detta är i sig självt väldigt intressanta frågeställningar, och min fråga till jordbruksministern är: Står regeringen och jordbruksministern bakom just de återgivna formuleringarna och den totalt förändrade syn som Dalarnas socialdemokrater har när det gäller strukturrationaliseringarna i Kopparbergs län?

Anf. 8 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag sade redan i mitt inledningsanförande att jag betraktar det som nödvändigt att se över effekterna av tillämpningen av den nuvarande jordförvärvslagen, samtidigt som vi tittar på de problem som aktualiserades av den borgerliga regeringen när den tillsatte strukturutredningen. Jag vill tillägga att man nog också skall ta in dödsboproblematiken i sammanhanget. Det är också min mening att vi, om vi skall kunna bedriva en aktiv glesbygdspolitik, inte kan lägga en mall över hela Sverige och säga att så här skall det se ut i hela landet. Vi måste i stället i högre grad än hittills ta hänsyn till vad vi kan uppnå i form av sysselsättning med olika möjligheter till kombinationer mellan jord- och skogsbruk och kanske även andra sysselsättningstillfällen. Så uppfattar jag Dalarnas socialdemokraters uttalande, och det är i varje fall min inställning att man bör pröva detta, samtidigt som man naturligtvis icke skall förmäna den jordbrukare, som i dag är en aktiv brukare och kanske på oförmånliga villkor arrenderar ett stycke jord för att över huvud taget kunna klara sin försörjning, möjligheterna att förvärva denna jord för att kunna bli vad vi i egentlig mening menar med en god familj jordbrukare.

I fråga om ansvaret när det gäller jordbruksmarken, om det är staten eller den enskilde brukaren som skall ta detta ansvar, uppfattar jag det ofta så, när man från borgerligt håll talar om ansvar i detta sammanhang, att man menar att staten bara skall se till att tillskjuta pengar, så att man kan finansiera den form av produktion som i dag trots allt ger oss mycket stora bekymmer beträffande överskotten. En aktiv politik på detta område – dess bättre

Prot. 1985/86:110
7 april 1986

Om åtgärder mot radioaktiva utsläpp från engelsk uppberetningsanläggning

uppfattar jag att inställningen hos LRF:s ledning i dag är densamma – innebär att vi i stället frågar oss: Hur skall vi utnyttja de pengar som staten är beredd att ställa till förfogande, så att vi verkligen kan trygga möjligheten till en bättre utveckling framöver när det gäller sättet att utnyttja marken, vilka grödor vi skall använda den till osv.? Jag tror att det är utomordentligt angeläget att man inte bara öser ut pengar utan att man också frågar sig: Hur skall vi på bästa sätt få en bra utveckling för näringen med stöd av dessa medel?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1985/86:146 om åtgärder mot radioaktiva utsläpp från engelsk uppberetningsanläggning

Anf. 9 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Paul Lestander har frågat utrikesministern om Sverige kommer att ta upp Englands utsläpp av radioaktiva ämnen i FN eller något annat organ och om den svenska regeringen avser ta kontakt med andra berörda nationer för ett gemensamt handlande. Paul Lestander har även frågat om någon form av bojkottaktion kan vara tänkbar för att få till stånd en minskning av utsläppen vid Sellafield.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Utsläpp av radioaktiva ämnen från den brittiska kärnanläggningen Sellafield har förekommit sedan början av 1950-talet. Utsläppen kommer främst från lagring och uppberetning av bränsle från gaskylda brittiska kärnkraftsreaktorer, s. k. magnoxbränsle. I de radioekologiska mät- och undersökningsprogram, som statens naturvårdsverk bedriver i samarbete med statens strålskyddsinstitut, har konstaterats förhöjda halter av radioaktiva ämnen i fisk på den svenska västkusten. Så har t. ex. halten av radioaktivt cesium fördubblats sedan 1978. Ökningen anses bero på utsläpp från Sellafield. Utsläppen ligger dock inom ramen för internationella strålskyddsbestämmelser.

Jag vill i sammanhanget poängtera att det är hanteringen av magnoxbränslet som ger de stora utsläppen från Sellafield. Det svenska bränsle som för närvarande lagras där är av annan typ. Detta bränsle avses bli uppberetat i en anläggning som är under byggnad och har alltså ej varit med i de processer vilkas utsläpp givit anledning till kritik.

Det är uppenbart att anläggningen i Sellafield medfört större utsläpp än någon annan motsvarande anläggning. En serie olyckor har understrukit vikten av att utsläppen snarast minskas.

Ett omfattande moderniseringsarbete har påbörjats vid Sellafield. Under det senaste året har tre olika reningsanläggningar till en kostnad av 450 miljoner pund tagits i bruk, varigenom utsläppen avsevärt reducerats. Omkring 150 miljoner pund investeras nu i ytterligare en reningsanläggning som är planerad att tas i bruk år 1990.

Sverige har aktivt verkat för att utsläppen skall nedbringas. Vid ett möte i

juni 1984 inom ramen för konventionen om förhindrande av utsläpp i Nordostatlanten och Nordsjön från landbaserade anläggningar, den s. k. Pariskonventionen, antogs på förslag av Danmark, Island, Norge och Sverige en rekommendation om att konventionsländerna skulle ta hänsyn till bästa tillgängliga teknik vid existerande uppberetningsanläggningar och närhelst anläggningar byggs. Förslaget byggde på ett uttalande från de nordiska miljöministrarna. Vid Pariskonventionens möte betonades att åtgärder är angelägna och att de bör ha vidtagits så snart som möjligt. Vidare beslutades att årlig rapportering skall ske om hur långt arbetet med att uppfylla rekommendationen fortskridit.

Vid ministerkonferensen om Nordsjöns miljö i Bremen i november 1984 stödde Sverige en deklaration om att använda bästa tillgängliga teknik vid alla anläggningar inom kärnkraftcykeln.

Vid Pariskonventionens möte i juni 1985 kom frågan ånyo upp till behandling. Det konstaterades då att man utifrån den brittiska rapport som erhållits ej kunde bedöma om hänsyn tagits till bästa tillgängliga teknik. En utförligare brittisk rapport studeras nu inom en teknisk arbetsgrupp, och frågan kommer ånyo upp till behandling vid Pariskonventionens möte i juni 1986. Jag kan försäkra Paul Lestander att Sverige då, liksom tidigare, aktivt skall verka för att åtgärder vidtas för att nedbringa utsläppen så mycket och så snart som möjligt. Jag kommer även att ta upp frågan vid nästa möte mellan de nordiska miljöministrarna.

Jag vill också erinra om att vi hade en hearing om verksamheten vid Sellafield på industridepartementet den 24 januari 1984 med anledning av de alarmerande rapporter som vi då fick om verksamheten. Hearingen har publicerats i en departementspromemoria, Ds I 1984:16. Vid hearingen framkom att skäl fanns för kritik och att den svenska regeringen därför avsåg att noggrant följa utvecklingen och anpassa sitt handlande därefter. Vad som därefter framkommit har ytterligare givit anledning till oro över utsläppen från Sellafield.

Jag vill alltså understryka att Sverige sedan flera år på olika sätt uppmärksammat verksamheten vid Sellafield. När jag för en tid sedan besökte EG-kommissionen tog jag upp frågan, och vid det besök jag planerar att göra i Storbritannien senare i år avser jag att diskutera utsläppen från Sellafield med mina brittiska kolleger.

Den svenska regeringen kommer således också i fortsättningen att uppmärksamt följa utvecklingen och ta nödvändiga initiativ när så erfordras.

Anf. 10 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Dahl för svaret på min interpellation.

Det klara sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen har lett till att de olika stegen i hanteringen från uranbrytning till uppberetning och slutförvaring har uppmärksamrats på ett särskilt sätt. I svaret ges en redovisning av när och på vilket sätt Sverige har agerat när utsläppsmängder och teknikanvändning vid Sellafield-anläggningen diskuterats inom internationella fora. Min avsikt är inte att i detta sammanhang upprepa några anklagelser för bristande aktivitet eller framsynthet i dessa frågor, när det gäller vad som hänt tidigare. Det är mycket enkelt att se att kärnkraftsförespråkarnas

Om åtgärder mot radioaktiva utsläpp från engelsk uppberetningsanläggning

oerhörda optimism i fråga om god och säker uppberetningsteknik med minimerade utsläpp hittills inte har infriats. Lika självklart är att hittills gjorda framstötter, diplomatiska resolutioner och konferensuttalanden rörande Sellafield inte har lett fram till en acceptabel ordning. Vinsterna från verksamheten är tydligen ett så dominerande intresse att ägarna inte ryggat för en teknik vars utsläpp på sikt är livshotande för människor och marin miljö inom stora områden.

Vad bör då göras?

Statsrådet avslutar sitt svar med att försäkra att den svenska regeringen också i fortsättningen kommer att uppmärksamt följa utvecklingen och ta nödvändiga initiativ när så erfordras. Men har inte det skett även tidigare? Måste man inte förstå läget i Sellafield på det sättet att hittillsvarande framstötter ingenting har betytt för ägarna/beslutsfattarna vid uppberetningsanläggningen?

Statsrådet Dahl besvarar inte ens frågan om eventuella bojkottaktioner. Det borde faktiskt Birgitta Dahl göra. Är inte den här frågan så viktig att varje åtgärd som kan leda till resultat måste övervägas? Jag efterlyser också en kommentar från statsrådet till varför frågan inte har aktualiserats i FN. England har gjort sig ryktbart för sin utsläppspolitik när det gällt gränsöverskridande svaveldioxidutsläpp. Denna hänsynlösa och mot andra nationer fientliga miljöpolitik är utmärkande för vad som hittills skett vid Sellafieldanläggningen.

Det är alltså dags att Sverige på olika sätt skärper sina markeringar när det gäller Sellafieldanläggningen. Jag hade hoppats att statsrådets första svar skulle ha innehållit en samlad ideredovisning över ett samlat åtgärdsprogram som gjort att man kunnat hoppas på en snar förbättring. Vi får se om statsrådet Dahl i sitt nästa inlägg gör en sådan deklARATION att hoppet såvitt avser skärpta svenska ställningstaganden inte helt kommer på skam.

Anf. 11 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag skall göra bara ett par korta kommentarer i denna debatt. Problemen kring den engelska uppberetningsanläggningen är en mycket viktig varningsskylt. Den visar i första hand två saker. Den första varningen är att kostnaderna för att nå en acceptabel miljösituation när man uppberetar bränsle blir mycket högre än vad som från början planerats. Vi bör i Sverige ta lärdom av detta när vi ser på de avsättningar vi själva gör, även om vi inte avser att uppbereta bränslet. Kvalificerade analyser som har gjorts i USA pekar på långt högre kostnader för en slutförvaring av använt bränsle från kärnkraften än vi kalkylerar med i Sverige.

Den andra varningen som kan avläsas på skylten är att det är svårt att kontrollera hur stora områden som mer eller mindre påverkas av denna hantering. Det är ganska skrämmande att vi kan konstatera dessa stora höjningar av radioaktivitet i fisken nära våra kuster.

Visst måste Sverige, och det tycker jag också att energiministern visar god vilja till, vidta alla tänkbara aktiviteter när det gäller att försöka påverka engelsmännen till en bättre hantering. Men framför allt tror jag att det finns anledning att se över våra egna ekonomiska kalkyler för att våra barn, utöver problemen med svensk kärnkraft, inte därtill skall behöva ärva en förödande

ekonomisk konsekvens, som de som fattade besluten inte har sett till att få täckning för. Vi bör också ägna en tanke åt alla de kärnkraftsländer som över huvud taget inte avsätter resurser på rimligt sätt för kommande omhändertagande av avfall. Vad är det som garanterar att de problemen kommer att vara neutraliserade till de länderna? Detta är ett globalt problem av dignitet. Jag tror att det verkligen finns skäl till att vi låter de problem som vi nu ser i den engelska uppberetningsanläggningen bli till en allvarlig varningsskylt när vi tittar på frågorna i litet större perspektiv.

Anf. 12 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först säga att vi ser med utomordentligt allvar på den här situationen. Jag tror ingen kan missta sig på det, vare sig i det svar jag tidigare lämnade eller i den svenska regeringens handlande. Vi har i de här sammanhangen valt att med olika medel, och i de internationella fora som står till vårt förfogande, försöka förmå den brittiska regeringen att vidta sådana åtgärder att verksamheten där fyller de krav man har anledning att ställa. Vi har mycket skarpt kritiserat verksamheten.

Jag vill också som en bakgrund säga att när överenskommelsen om uppberetning slöts, hade vi i Sverige inte någon lagstiftning som reglerade sådana uppgörelser, utan detta är ett helt kommersiellt avtal mellan Oskarshamns kraftgrupp och anläggningen i England. Det finns alltså inte någon svensk regering som har tagit ställning till den här utförelsen. Vi har numera en lagstiftning som reglerar detta på ett mycket stramt sätt och som gör att den svenska regeringen kan komma in i arbetet. Redan för två år sedan, när jag tog initiativ till den hearing som då genomfördes, uttalade jag, jag vill upprepa det, att vi mycket uppmärksamt skulle följa utvecklingen och att frågan om det svenska bränslets hantering måste bli beroende av vad som händer i England, dvs. att när det blir dags för en eventuell hantering av det svenska bränslet måste förhållandena vara sådana att de uppfyller de krav som vi ställer och som det internationella samfundet ställer. Denna uppfattning kvarstår givetvis, och min och regeringens oro har förstärkts av de nya avslöjanden som gjorts. Men det måste vara en uppgift för oss att försöka förmå engelsmännen att vidta sådana åtgärder att verksamheten blir acceptabel.

Av precis de skäl som Ivar Franzén anförde har vi först kritiserat den satsning på uppberetning som gjordes under perioden 1976–1982, och därefter har vi sett till att uppberetning som alternativ för hantering av det svenska använda bränslet för framtiden inte längre kvarstår. Vi skall ta hand om vårt eget avfall här i Sverige, utan uppberetning.

I internationella organ har vi agerat så att vi vid de senaste två årens generalkonferenser inom IAEA har krävt, och detta har betydelse för verksamheten vid bl. a. Sellafield, att kärnvapenstaterna skall göra en absolut boskillnad mellan civil och militär verksamhet och att den civila verksamheten skall underkastas en fullständig internationell kontroll av IAEA. För detta fick vi dessutom anslutning vid NPT-konferensen i Genève i somras. Det var en mycket stor framgång för Sverige. Vi har också medverkat i ett arbete inom IAEA för att undersöka vad en sådan utsträckt kontroll skulle kosta och vilken organisation den skulle kräva. Jag kan

försäkra att vårt arbete på det området kommer att fortsätta. Det är särskilt betydelsefullt just när det gäller anriknings- och uppberetningsanläggningar, eftersom det är där som sammanblandningen av civil och militär verksamhet förekommer och är särskilt riskabel.

Vi fortsätter att arbeta med dessa frågor med utomordentligt stort allvar, eftersom vi anser att detta är ett mycket stort problem.

Anf. 13 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Statsrådet Birgitta Dahl tog i sitt senaste inlägg åter upp frågan om den oro som vi alla känner och som naturligtvis förenar oss i denna fråga. Hon tog också upp frågan om att försöka förmå engelsmännen att se till att det blir en helt tillfredsställande ordning vid handläggningen.

Fortfarande står frågan om eventuella bojkottaktioner och frågan om FN obesvarad i denna debatt. Naturligtvis vore det oerhört bra om man skulle kunna förmå engelsmännen att acceptera vårt synsätt, men om en arbetsmetod som man under flera år använt för att lyckas inte visar sig ge resultat måste man ju ompröva färdvägarna och arbetsmetoderna. Till den frågan har statsrådet tyvärr inte tagit ställning i sina hittillsvarande inlägg, och därav blir debatten något rumphuggen på den punkten.

Anf. 14 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det kan nog vara på sin plats att mycket kort påpeka ett problem som skrämmer mig. Centerpartiet delar helt regeringens och energiministerns åsikt att vi inte skall upparbeta bränslet. Vi är samtidigt mycket medvetna om att vi, när vi slutförvarar bränslet utan att upparbeta det, kan skapa plutoniumgruvor. Så småningom samlas världen över enorma berg av plutonium, och den frågan måste finna sin lösning. Vi måste ändå komma fram till en slutlig förbrukning av detta plutonium och därmed också undgå riskerna för att det används till vapenplutonium. Vi hoppas alla på en nedrustning av kärnvapnen, och då blir det också en mängd sådant material över.

Det finns för närvarande ingen beprövad teknik för detta. En teknik som har prövats i varje fall i experimentskala är att förbränna plutonium utan att det nyproduceras. För att komma åt detta står vi inför ett problem som vi i dag kanske inte vill närma oss, men för att minska det enorma lager som samlats i världen kan det bli nödvändigt med en uppberetning för att slutligen neutralisera allt plutonium.

Detta är alltså frågor vi inte kan se någon lösning på i dag, men jag tror att människor är medvetna om att just nu är det absolut rätt att inte upparbeta. När vi vet hur vi slutligen skall lösa dessa problem – om de går att lösa – kanske vi tvingas till uppberetning i någon form.

Anf. 15 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Med anledning av vad Ivar Franzén nu sade vill jag informera kammaren om att kärnkraftinspektionen mycket noggrant har granskat de teorier som har framförts med utgångspunkten att man skapar plutoniumgruvor – som Ivar Franzén uttryckte det – genom direktförvaring med de metoder som man hittills har diskuterat. Kärnkraftinspektionen har avvisat

dessa teorier såsom ovetenskapliga och felaktiga.

Det utesluter inte att man med yttersta noggrannhet och allvar måste följa frågan om vilka risker som ändå kan finnas för missbruk när man bygger slutförvaring, oavsett vilken metod man använder innan man lägger ner det utbrända bränslet eller eventuellt upparbetat bränsle.

Vad Ivar Franzén nu senast sade understryker också att den metod vi har valt som strategi för avfallshanteringen är riktig, nämligen att vi nu – medan vi mellanförvarar det svenska bränslet – skall forska och utveckla parallellt när det gäller olika metoder för hantering och först senare, när vetenskapen har hunnit längre, slutligt ta ställning.

De synpunkter som här i dagens debatt har framförts om att många länder använder sig av kärnkraft utan att på ett ansvarsfullt sätt ha prövat frågan om avfallshantering är en riktig kritik, som vi delar.

Det brittiska parlamentsutskott som särskilt har studerat frågan om Sellafield har granskat det svenska sättet att hantera dessa frågor, och man framhåller detta som ett föredöme internationellt. Den strategi vi har valt för att påverka engelsmännen bygger på att vi vill få till stånd en bra hantering av avfallsfrågorna i England. Så länge som vi inte har förlorat hoppet om att lyckas med det fortsätter vi att försöka påverka dem med de olika metoder som står till vårt förfogande i internationella fora och i direkta samtal. Jag tänker utnyttja mig av den möjligheten när jag senare i år träffar mina brittiska kolleger.

Anf. 16 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Självfallet skall Birgitta Dahl utnyttja möjligheten till övertalning av sina engelska kolleger. Det finns inga delade meningar om det.

Men även om man har respekt för Birgitta Dahls övertalningsförmåga, måste ju ändå tålmodet när det gäller en metods hållfasthet ha vissa gränser. Om det visar sig att övertalningen inte lyckas, måste man väl tänka sig andra sätt för att få sin motpart intresserad av den lösning man förespråkar.

Som snökoterförare har jag på min väg ofta mötts av ett stort, jordfast hinder. Men jag har styrt åt sidan och attackerat hindret från ett annat håll, och då ofta lyckats. Varför inte försöka med den metoden, statsrådet Dahl?

Anf. 17 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! För det första vill jag säga till Paul Lestander att det är den metoden vi tillämpar. Vi kommer att byta metoder så ofta och så många gånger som det behövs för att förmå engelsmännen att rätta sig efter de regler vi anser vara nödvändiga.

För det andra vill jag säga att det är en självklarhet att vi inte kommer att tillåta att det svenska bränslet upparbetas där, om vi inte får en rättelse till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om åtgärder för att minska kväveutsläppen

Anf. 18 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman!

Lars Ernestam har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att minska kväveutsläppen genom

- a) bättre rening av avgaserna från den befintliga bilparken.
- b) skärpta regler för avgasrening av dieseldrivna fordon.
- c) bättre övervakning av hastighetsgränserna samt
- d) ökade informationsinsatser om hastighetsgränsernas, körsättens och motorinställningens betydelse.

Regeringen presenterade i februari förra året sitt program mot luftföroreningar och förurning. Programmet innefattar åtgärder för att minska de svenska utsläppen av svaveldioxid med 65 % och kväveoxider med 30 % fram till år 1995 räknat från den svenska utsläppsnivån år 1980. En viktig åtgärd för att minska kväveoxidutsläppen är införandet av skärpta avgasreningskrav. Detta skall ses mot bakgrund av att samfärdselns andel av dessa utsläpp successivt har ökat och nu uppgår till två tredjedelar av utsläppen. Regeringen föreslog därför i proposition 1985/86:61 om skärpta avgasreningskrav för personbilar, m. m. införandet av de federala amerikanska avgasreningskraven frivilligt för 1987 och 1988 års modeller och obligatoriskt fr. o. m. 1989 års modeller. Genom dessa åtgärder minskar utsläppen både av kväveoxider och av andra ämnen som är skadliga för människan och miljön. Riksdagen godkände regeringens förslag. De skärpta avgaskraven för personbilar kommer att innebära att avgasutsläppen från personbilar mer än halveras i takt med att äldre bilar ersätts med nya bilar med katalytisk avgasrening.

Regeringen har även beslutat om införande av blyfri bensin med början den 1 januari 1986. Blyfri bensin finns redan nu tillgänglig i stora delar av landet. Jag har emellertid erfarit från petroleumbranschen att försäljningen av den blyfria bensinkvaliteten ännu inte nått den volym som är önskvärd med hänsyn till att ca 1 miljon bilar i dag kan köras på blyfri bensin. Jag har därför för avsikt att ta upp diskussioner med bl. a. petroleumbranschen om vilka ytterligare informationsinsatser som kan erfordras i detta sammanhang för att uppnå målet att den blyfria bensinen används i så stor utsträckning som möjligt.

Det är givetvis också viktigt att minska utsläppen från lastbilar och bussar som är dieseldrivna. Regeringen har därför uppdragit åt naturvårdsverket att utarbeta förslag till avgaskrav för lastbilar och bussar. Förslagen kommer att redovisas våren 1987.

För att redan innan dessa förslag föreligger söka åstadkomma ett införande av avgasrenade stadsbussar har regeringen tagit initiativ till överläggningar med bl. a. huvudmännen för kollektivtrafiken representerade av Svenska lokaltrafikföreningen. Föreningen har ställt sig positiv till möjligheterna att minska avgasutsläppen från bussar. Bl. a. överväger man att rekommendera sina medlemmar att vid upphandling av bussar ställa krav på att dessa skall

uppfylla de avgasreningskrav som i USA gäller fr. o. m. 1988. Detta innebär att kväveoxidutsläppen från nya bussar i stort sett halveras jämfört med utsläppen från äldre bussar.

För att stärka SJ:s konkurrenskraft fattade riksdagen förra året efter regeringens förslag ett nytt järnvägspolitiskt beslut. Genom bl. a. en ökad satsning på kombinerad lastbils- och järnvägstrafik, dvs. transport av i första hand trailrar på järnvägsvagnar, skall godstransporter föras över från landsväg till järnväg. Detta kommer att bidra till minskade avgasutsläpp från godstrafiken på landsväg. Efter vad jag erfarit har denna s. k. kombitrafik redan mer än tredubblats jämfört med för bara ett par år sedan, från 300 000 ton till ca 1 miljon ton per år.

Lars Ernestam har även tagit upp frågan om avgasutsläppen från den befintliga bilparken. Jag vill härvid erinra om att vi i Sverige sedan 1976 har avgasreningskrav som medfört att våra bilar släpper ut mindre avgaser än bilarna i övriga Europa. Åtgärderna bör därför i första hand syfta till att kontrollera att den avgasrenande utrustningen på bilar är intakt och fungerar på avsett sätt.

Slutligen har Lars Ernestam tagit upp frågan om bättre övervakning av hastighetsgränserna och ökad information. Enligt min mening måste vi i första hand se till att gällande hastighetsgränser respekteras bättre än för närvarande. Det är i detta sammanhang viktigt att medvetenheten hos den enskilde bilisten ökar om hans möjligheter att själv bidra till att minska miljöföroreningarna genom att hålla gällande fartgränser, använda blyfri bensin, underhålla bilarnas avgasrenande utrustning och köra mjukt. Den enskilde bilisten kan i detta sammanhang göra en betydande miljöinsats. Det är angeläget att en bred information om dessa frågor sprids bland allmänheten. I detta sammanhang är det enligt min mening önskvärt att utöver berörda myndigheter och branschorgan även enskilda organisationer, de politiska partierna och enskilda människor engagerar sig vad gäller informationsspridning och opinionsbildning i denna mycket viktiga miljöfråga.

För att öka respekten för hastighetsgränserna övervägs vidare inom regeringskansliet en skärpning av sanktionerna mot hastighetsöverträdelser. Regeringen har föreslagit riksdagen vissa ändringar i körkortslagen. Dessa innebär bl. a. att grova hastighetsöverträdelser i större utsträckning än för närvarande skall leda till körkortsåterkallelse. Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att undersöka möjligheterna till snabbare och mera resoluta ingripanden mot fartsyndare.

Naturvårdsverket har nyligen redovisat beräkningar av bl. a. kväveoxidutsläppen. Beräkningarna visar att dessa utsläpp minskat till ca 290 000 ton år 1984 efter att ha varit ca 330 000 ton år 1980.

Vi har således redan hunnit genomföra en del av den minskning av kväveoxidutsläppen som regeringen angivit i försurningsprogrammet. Bilden är emellertid inte entydigt ljus. Sålunda har utsläppen från vägtrafiken hittills ökat under 1980-talet. Med hänsyn till den stora betydelse dessa utsläpp har är det nödvändigt att vi prövar alla möjligheter att ytterligare minska avgasutsläppen.

Anf. 19 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Birgitta Dahl för svaret.

Svaret innehåller några konkreta besked. Naturvårdsverket skall år 1987 redovisa förslag för att minska dieslutsläpp från bussar och lastbilar. Kollektivtrafiken skall övertygas om att frivilligt gå över till USA-kraven från år 1988. Jag frågar då: Kommer USA-kraven inte att bli obligatoriska? Vilken nivå är det som naturvårdsverket skall föreslå? Det vore av värde om statsrådet i debatten ville klarlägga detta.

Kväveoxidernas betydelse i samband med luftföroreningar blir alltmer klarlagd och uppmärksammas. Också den blyade bensinens roll betonas alltmera. Vi har ju senast i dag på Ekot fått rapporter om att forskarna ser sammanhang där ozonlagret påverkas genom att kväveoxider träffar andra luftföroreningar. Parallellt kom informationen att förbränning av blyad bensin ger dioxinutsläpp.

Sammantaget visar denna utveckling att folkpartiet bedrivit en konsekvent politik när vi år efter år begärt tidigareläggning av införande av blyfri bensin och bättre avgasrening. Statsrådets företrädare som miljöminister, nuvarande statsministern, betecknade folkpartiets inställning som opportunistisk. Jag menar i stället att indicium efter indicium visar att vi haft rätt. Blyad bensin och kväveutsläppen är en allvarlig miljörisk, och alla tänkbara åtgärder måste vidtas för att motverka denna risk.

Jag har ställt fyra konkreta frågor till miljöministern. Den första gäller bättre rening av avgaserna från den befintliga bilparken. Utvecklingen när det gäller införandet av blyfri bensin har hittills inte varit alltigenom lyckosam, och jag tycker mig också kunna utläsa det av interpellationssvaret.

Det egentliga frågesvaret på den här punkten ges på sex rader. Vi bör kontrollera att de regler vi har följs, och Sverige har bra regler för befintliga bilar i förhållande till andra länder, säger Birgitta Dahl. Det är allt. Nu är det så, som miljöministern väl känner till, att det kommer att ta mycket lång tid – och det kommer också fram i svaret – innan den nya avgasreningen är genomförd i landet. Befintliga bilar kommer att användas långt in på 2000-talet. Det behövs stimulanser för att få innehavare av äldre bilar att frivilligt gå över och installera bättre avgasrening. Stimulanserna behövs alltså för att man skall installera bättre teknik i de befintliga bilarna. Är statsrådet verkligen inte beredd att medverka till detta?

Den andra frågan gäller skärpta avgasregler för dieseldrivna fordon. Detta har jag redan varit inne på, och jag har fått besked om att åtgärder är på gång. Men vad gäller då uppdraget till naturvårdsverket konkret? Får vi USA-krav eller får vi Kalifornienkrav? Tidpunkten för rapporten har vi fått besked om. Men inom vilken tidsram beräknar regeringen kunna lägga fram förslag till riksdagen?

Den tredje frågeställningen gäller övervakning av hastighetsgränser. Statsrådet hänvisar till förslaget om kraftigare sanktioner mot det allmänna överskridandet av hastighetsgränserna. Det är då litet anmärkningsvärt, tycker jag, att när kommunikationsministern redovisade det förslaget, så hänvisade han endast till trafiksäkerhetsaspekterna. Dessa är naturligtvis utomordentligt viktiga. Det tycker jag också. Men trafikanterna saknar i mycket stor utsträckning kunskap om att höga hastigheter också medför

miljörisker och ökade kväveutsläpp. Många trafikanter som överskrider hastighetsgränserna anser kanske att de inte är någon trafikfara om de kör 10 eller 20 km för fort. Visste de att de också medverkar till skogsdöden och förändringen av ozonskiktet skulle kanske medvetenheten vara större. Enligt min uppfattning borde statsrådet verkligen medverka till att miljöaspekterna också kommer in i diskussionen om hastighetsgränserna. Miljöfrågorna måste finnas med i alla led av samhällsarbetet, och det är bl. a. därför som vi i folkpartiet anser att det förutom det att vi har en miljöminister också vore värdefullt om vi fick ett miljödepartement.

Den fjärde frågan gäller informationen. Statsrådet instämmer i sitt svar i min uppfattning att informationsinsatserna är viktiga. Enligt min uppfattning räcker det inte med välvilliga deklARATIONER. Svenska naturskyddsföreningen har redovisat en ambitiös rapport om hastighetsgränsernas och kväveutsläppens betydelse. Också motororganisationerna diskuterar miljöfrågor. Jag känner exempelvis till att MHF har tillsatt en särskild miljögrupp som skall arbeta med informationsfrågor inom trafiken. Informationsinsatser betyder ofta mer än sanktionsbestämmelser och lagar. Se hur det gått med tobaksbruket! Genom information och upplysning har vi fått allt fler rökfria miljöer.

Det behövs en mycket aktiv informationsinsats, och där bör man utnyttja organisationerna.

Även om vi här fått en välvillig deklARATION, kvarstår min fråga: Är Birgitta Dahl beredd att tillsammans med Svenska naturskyddsföreningen, motororganisationerna och andra organisationer ställa resurser till förfogande för att öka informationen till bilisterna om hastighetens och körsättets betydelse för kväveutsläppen och skogsdöden? Nu har också dioxinerna kommit med i bilden. Det är en betydelsefull fråga som jag vill ha svar på.

Anf. 20 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill först hälsa Birgitta Dahl välkommen till posten som miljöminister, även om jag djupt beklagar den bakomliggande anledningen till den här utnämningen. Jag vill önska henne lycka till i det mycket viktiga miljöarbetet.

Vi debatterar nu kväveutsläppen. Lars Ernestam var inne på de problem som bl. a. kväveutsläpp kan föra med sig. Vi har ju fått en god bild av hur sjöarna i vårt land påverkas. 4 000 sjöar är ju utan biologiskt liv, och det är en utomordentligt allvarlig förändring som skett under senare år.

Miljöministerns namn i Norge konstaterade redan 1921 att surhetsgraden hos vattendrag hade ett avgörande inflytande på hur det biologiska livet kunde utvecklas.

I Tyskland har man dessutom nu börjat uppmärksamma vad som ligger bakom plötslig spädbarnsdöd. Man har konstaterat att 80 % av spädbarnen vid dödstillfället hade banala luftvägssjukdomar, lätta infektioner med hosta och snuva, men att det avgörande – det som ledde till döden – sannolikt har att göra med luftföroreningarna.

De åtgärder som Birgitta Dahl redovisar på fordonsområdet tycker jag verkar väl avvägda. När det gäller den befintliga bilparken, som Lars Ernestam talade om, tycker jag däremot att passiviteten är för stor. Här

föreslås ju egentligen inga förändringar. Jag tror det är viktigt att man åstadkommer minskning av utsläppen från detta bestånd. I vår partimotion om miljöfrågor föreslår vi att riksdagen skall stimulera åtgärder i denna riktning genom rabatter på fordonsskatten som står i proportion till genomförda förbättringar. Jag tycker att det verkar som om Lars Ernestam gav uttryck åt en liknande uppfattning.

I svaret talas det också om övergång till järnvägstransporter, och jag skulle vilja passa på tillfället att markera att det mycket debatterade förslaget om Scandinavian Link även innefattar avancerade planer för hur vi inom de nordiska länderna skulle kunna överföra transporter till järnvägstrafik för att i slutänden sedan övergå till bilburen trafik. Jag tycker att man borde ta vara på och debattera denna del av förslaget samt försöka hitta rimliga lösningar.

Det är glädjande att regeringen så småningom kom fram till att Ringhals 2 skulle byggas om. Inte minst i kampen mot kväveoxidutsläppen är detta positivt. Birgitta Dahl redovisar i interpellationssvaret att mängden kväveoxidutsläpp minskat från 330 000 ton år 1980 till 290 000 ton år 1984. Denna minskning beror med all sannolikhet på det eltillskott som vi erhållit genom kärnkraften, framför allt i kombination med värmepumpar. Enbart i Stockholmsområdet kommer ju den energi som skapas genom värmepumpar under de närmaste åren att ersätta energimängden från 250 000 kubikmeter eldningsolja. Detta är ett avsevärt bidrag till arbetet för en bättre miljö, inte minst när det gäller det område som vi nu debatterar.

Jag skulle sammanfattningsvis vilja skissera några av de åtgärder som vi tycker är rimliga att vidta för att minska utsläppen av kväveoxider.

Först och främst vill jag framhålla att de av regeringen föreslagna åtgärderna är bra och att man särskilt bör beakta det befintliga bilbeståndet samt där vidta mera långtgående åtgärder. Birgitta Dahl talar om information till bilisterna. Detta är utmärkt, och därvidlag anser jag att bilbranschen borde kunna medverka, så att bilar som tas in för reparation och kontroller förses med någon dekal om att man kan använda blyfri bensin. För närvarande är konsumenterna rätt villrådiga på denna punkt.

Men vi tycker också att det är viktigt att medverka till att minska allt slags förbränning, ställa höga reningskrav, byta ut gas mot olja och satsa på rena energikällor – vattenkraft, kärnkraft, värmepumpar – och självfallet på energibesparingsåtgärder.

Jag tycker att Birgitta Dahl, som snart skall fara till England, gärna i bagaget kan ha med sig tanken på en 30-procentsklubb också när det gäller kväveoxidutsläppen. Även om engelsmännen inte visat någon större entusiasm härvidlag tror jag att tanken behöver väckas i England och i andra länder.

Anf. 21 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag kan konstatera att vi är överens om att den samlade hotbild som luftföroreningarna skapar är förskräckande. Det är inte bara fråga om begynnande skogsdöd, utan det är också fråga om tydlig påverkan av våra grödor, påverkan av våra livsmedel och påverkan av vår hälsa.

Helt kort vill jag säga att tågsatsningen inom Scandinavian Link tycker jag är bra, om den förs ner på en realistisk nivå. Dubbelspår för hela

väst kustbanan, så att banan kan fungera såväl internationellt som nationellt, regionalt och lokalt, skulle innebära en satsning som får betydelse ur både miljösynpunkt och energisynpunkt.

Det är också viktigt att man gör allt som göras kan för att minska föroreningarna från befintlig bilpark. Det gäller körteknik, komplettering av utrustning, samt ett noggrant underhåll, som energiministern var inne på, vilket också är viktigt. Men principen att först producera föroreningar och sedan rena är självfallet inte någon idealisk handlingslinje. Katalytisk avgasrening är ur den synpunkten inte heller idealisk. Målet måste vara att så snart som möjligt hitta lösningar som innebär att man producerar långt färre föroreningar, i första hand kväveoxider.

Vi har erfarenhet av att känd teknik kan få ny och värdefull tillämpning. Ivar Virgin tog upp frågan om värmepumpar. Det är en gammal uppfinning, som fick sitt genombrott först när det förelåg ekonomiska förutsättningar. Det är, som tidigare sagts här, mycket energi som med den tekniken sparats på ett lönsamt sätt. På liknande sätt finns det en välkänd teknik som i den nya miljösituation som vi har kan få stor betydelse för att radikalt sänka bl. a. utsläppen av kväveoxider. Redan år 1969 – kanske tidigare men jag uppmärksammade det först då – presenterades en konstruktion för en ångdriven bil, som hade mycket goda prestanda och mycket fina miljöegenskaper. Men på grund av att vi då satte mycket litet värde på vår miljö kom den konstruktionen aldrig till genomförande. Det finns också enormt stora ekonomiska intressen i produktionen av den typ av bilmotorer som vi har i dag.

I dag finns det på olika håll bearbetade och utvecklade projekt beträffande just den ångdrivna bilen. Det är en mycket miljövänlig och energisnål bil. Motorvikten på en personbil, för att nu nämna den, kan bli lägre än när det gäller dagens bilar. Kväveoxidutsläppen är bara någon procent av vad dagens bilar producerar. En tyst bil är den också, eftersom det är bara förbränningsljudet som hörs. Det blir inga explosioner som i den vanliga motorn. Det behövs ingen växellåda och inget kylsystem. Det finns också mycket stora möjligheter att använda olika slags bränsle. Det här har arbetats på även i Sverige. Jag skulle vilja läsa upp ett utdrag av ett brev som naturvårdsverket har skrivit till jordbruksdepartementet. Som säkerligen vår miljö- och energiminister väl känner till skriver Valfrid Paulsson och hans medarbetare om det nya konceptet vad gäller ångdriven bil så här: "motortypen --- har potential för mycket låga avgas- och bulleremissioner. --- En fördel med drivsystemet är att det kan ge varaktigt låga utsläpp ---. Verket bedömer att motorns potential för mycket låga emissioner, särskilt vad gäller kväveoxider är den bästa som hittills presenterats för något förbränningsmotorsystem. Möjligheten till praktisk användning och masstillverkning synes också vara bättre än för tex stirlingmotorn."

Sedan drar man följande slutsats, med tanke på det motstånd som finns mot nyheter och de satsningar som behövs för att slå igenom på en otroligt välorganiserad marknad: "Man kan därför inte förvänta sig att --- ångdrivsystem kan komma i produktion utan att staten engagerar sig ekonomiskt.

Enligt naturvårdsverkets mening är det med tanke på den miljövinst som motorn kan ge motiverat med ett sådant engagemang. Alternativ till

katalytisk avgasrening med lika goda eller bättre miljöegenskaper saknas och borde stimuleras. En sådan utveckling kan ge såväl ekonomiska som miljömässiga fördelar.”

Jag behöver inte ställa någon fråga till vår miljö- och energiminister, men det vore intressant med en kommentar. Jag räknar med att det här projektet, som jag tycker måste få en chans, ändå är i goda händer.

Anf. 22 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig börja med att informera Ivar Franzén om att det ärende han tar upp är i goda händer. Det har överlämnats till STU, som behandlar det som ett prioriterat ämnesområde.

Föroreningarna av luften, marken och vattnet hör till det moderna industrisamhällets absolut allvarligaste problem. Det är utomordentligt viktigt att vi gemensamt samlar oss till ansträngningar för att komma till rätta med dem. Stora insatser har också gjorts och goda resultat har nåtts på en del områden. Dit hör t. ex. energiförsörjningen, där vi har lyckats att väsentligt bringa ned utsläppen av farliga ämnen genom hushållning, genom oljeersättning, genom hårda utsläppsnormer, genom satsning på ny teknik.

Andra områden är fortfarande mycket problemfyllda. Dit hör utan tvivel trafikområdet. Det finns ett klart samband mellan det och det förhållandet att medan vi har lyckats bra med att minska svavelutsläppen har vi inte alls lyckats tillräckligt bra att reducera utsläppen av kväveoxider, kolväten och polyaromatiska kolväten, dit dioxinerna hör. Det är naturligtvis alarmerande att vi nu får de första laboratorierapporterna om att den blyade bensinen sannolikt släpper ut dioxiner. Vi har givit naturvårdsverket instruktioner att med stor noggrannhet följa upp omfattningen av detta problem och dess bakgrund för att kunna sätta in åtgärder.

Jag tror att många av oss har personliga erfarenheter av vilka effekter dessa utsläpp har på vårt dagliga liv. Jag har det själv. Två av mina barn hör till de här riskbarnen som när de var små i hög grad var utsatta för dessa problem. Jag har upplevt detta varenda dag vissa vintrar. Jag vet precis hur det är – jag kunde inte gå ut med barnen i tättrafikerade områden utan att de fick kruppanfall.

Vi måste då beslutsamt sätta i gång åtgärder för att ändra hela systemet för vår trafikförsörjning, precis som vi har gjort på energipolitikens område. Den modell som vi använder oss av där, att sätta upp bestämda mål som skall uppnås inom viss tid, har visat sig vara effektiv för att driva på utvecklingen.

Visst känner vi alla otålighet inför att det tar så lång tid att åstadkomma förändringar, men det är trots allt ett väldigt stort framsteg att vi nu har satt i gång det arbetet. Jag tror för min del att det är speciellt på fyra punkter som man kan göra betydelsefulla insatser när det gäller att förändra trafiksystemet så att det blir mer miljövänligt:

1. Beslutsamma insatser för en effektivare avgasrening.
2. Vi måste speciellt för storstäderna, som är de särskilt utsatta områdena, satsa på bra kollektivtrafik.
3. Vi måste se till att långväga tung trafik på landsväg inte dras genom tätbefolkade områden, som hittills alltför ofta har skett.

4. Vi måste försöka föra över de tunga transporter till järnvägen i så stor utsträckning som möjligt.

Om vi förfar på detta sätt kan vi uppnå en situation där bilen kan användas på rätt sätt efter människornas önskemål.

Man skulle naturligtvis önska att vi hade obegränsade resurser att använda för dessa insatser. Men det är viktigt att understryka att vi som enskilda personer och som företrädare för olika intressen på trafikområdet som på alla andra områden har ett visst ansvar för hur vi uppträder. Vi måste vara beredda att bära kostnaderna för de miljöskador som vi åstadkommer genom vårt sätt att utnyttja trafiken. Det är alltså inte orimligt att begära att en viss del av saneringskostnaderna bärs av trafikanterna själva eller branschen eller bilisterna eller vilka vi nu talar om. Det är inte heller orimligt att kräva av oss att vi som enskilda bilister tar ett ansvar, ser till att utnyttja bilen på rätt sätt, ser till att inte bara hålla hastighetsgränserna utan helst också underskrida dem. Som ett kuriosum kan jag berätta att jag inte bara vid åtskilliga tillfällen framhållit hur viktigt detta är, utan redan på den tid då Ulf Adelsohn var kommunikationsminister interPELLERADE jag honom i dessa frågor och poängterade såväl miljöfrågan som skyddet mot trafikskador – och det är åtskilliga år sedan.

Vi måste nu med gemensamma insatser ta vårt ansvar för att driva på utvecklingen snabbast möjligt.

Avslutningsvis vill jag också säga: Lika väl som vi kräver något av bilisterna tycker jag vi kan kräva av mackägarna att de sätter upp lika tydliga skyltar om hur billig blyfri bensin är som de skyltar som de bedriver priskrig med.

Anf. 23 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag borde givetvis på samma sätt som Ivar Virgin ha hälsat Birgitta Dahl välkommen till uppgiften som miljöminister – jag kan säga den vidgade uppgiften som miljöminister, eftersom energifrågorna har så stark miljökaraktär.

Till Ivar Virgin vill jag beträffande stimulanser för den befintliga bilparken säga att vi är helt överens om detta. Vi har tagit upp det i en partimotion, och om jag inte minns fel finns det också en gemensam borgerlig reservation där vi tagit upp hur viktigt det är att åstadkomma stimulanser också för att underlätta för den befintliga bilparken att få en bättre avgasrening.

Vi har nu fått en allmän debatt om luftföroreningarnas problem. Jag tror att det är bra – vi måste ofta tala om dessa allvarliga miljöproblem. Precis som framgått av debatten finns det en stor samstämmighet om att vi måste vidta åtgärder.

Jag tog upp fyra konkreta frågor. Jag har inte fått svar på dem. I rapporten från Svenska naturskyddsföreningen, som man kanske inte fick ut på det sätt som den vore värd, sägs att om vi bara kör lagenligt så minskar vi kväveutsläppen med inte mindre än 7 000 ton. Fick vi bort de 7 000 tonen skulle det vara en betydelsefull del i en ytterligare minskning av kväveutsläppen.

Jag vill ändå avsluta detta inlägg med att fråga om inte Birgitta Dahl vill ge

några konkreta svar på de fyra frågor som jag ställde.

Jag frågade om informationsinsatserna. Då säger miljöministern att det finns en kostnadsaspekt. Det är riktigt, men vi tar ju också in avgifter från bilisten, och vi tar in miljöavgifter även i andra sammanhang. Om Naturskyddsföreningen, motororganisationerna och andra fick hjälp från staten för att göra en massiv informationsinsats, skulle vi kunna uppnå ett resultat som innebär enormt stora vinster för statskassan. Jag vill än en gång fråga: Är Birgitta Dahl beredd att ställa upp på en informationskampanj om dessa frågor?

Den andra frågan gällde tidsplanen för utredningen om diesebilarna. När kommer ett förslag att redovisas för riksdagen?

Över huvud taget är hela den del av problematiken som gäller körsätt o. d. utomordentligt viktig att få belyst.

Jag skulle vilja ha svar på mina fyra frågor innan vi avslutar debatten.

Anf. 24 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag blev faktiskt litet orolig när miljö- och energiministern sade att hon anser att detta projekt är i goda händer bara genom att det har överlämnats till STU med hög prioritet. Jag hävdar att om inte regeringen, och kanske också riksdagen, är beredd att skicka med betydande belopp med ett sådant uppdrag har STU icke några som helst möjligheter att ta hand om detta projekt på det sätt som jag anser är nödvändigt om vi skall utnyttja det tidsmässigt riktigt. Det är brådskande, och det krävs stora resurser.

Redan i initialskedet skulle det krävas hundratals miljoner. Totalt, innan vi har en fungerande serieproduktion till marknadsmässigt vettiga priser, är det fråga om miljardbelopp. Det är till synes småpengar om vi jämför med hur mycket pengar som läggs ned på nya bilmodeller och om vi jämför med vad det kostar att bygga fartyg som man sedan förlorar pengar på. Men samtidigt är det kanske inte så lätt att få bilindustrin att i initialskedet satsa dessa stora belopp.

Samtidigt tror jag att detta kan vara en enorm chans för svensk bilindustri. Det är inte betydelselöst, om vi nu sätter ett pris på miljön, att vi här har chansen att få en motor som, jämförd med en motor med katalytisk avgasrening, släpper ut tio gånger mindre kväveoxid. Därtill klarar vi de inte oväsentliga bullerproblemen. Vi måste också vara medvetna om att denna satsning, med hänsyn till det enorma kapital som är investerat i nuvarande produktion, innebär ett beslut som knappast någon enskild bilindustri vågar ta. Det behövs ett nationellt beslut för detta.

Självfallet är jag mycket medveten om att även om detta är fråga om delvis välkänd teknik och att man vid olika tillfällen har tagit fram färdiga prototyper samt att den vidareutveckling som har skett både i Sverige och på andra håll visar betydligt bättre prestanda, så är ett sådant här projekt ändå förenat med betydande osäkerhet. Men jag tror att svenska folket skulle vara berett att gå med på och t. o. m. skulle applådera om regeringen handlingskraftigt var beredd att satsa de belopp som behövs för att på kortaste möjliga tid ge detta projekt dess absolut bästa möjliga chans.

Herr talman! När man vet att bilindustrin satsar miljarder på att utveckla onödiga lyxbilar med miljöförstörande komponenter, t. ex. metallic-lack, har man anledning att ställa kravet på den att den tar ansvar för att utveckla de miljövänliga bilarna.

Jag anser nog att det är samhällets – regeringens, riksdagens och min personliga – uppgift att ställa krav på bilindustrin och se till att företagen börjar tävla med varandra om att vara först och bäst på miljövänliga bilar. På det sättet har vi arbetat med energifrågorna, t. ex. när det gäller miljövänlig förbränningsteknik och de krav som vi uppställde för några år sedan när det gällde användningen av kol. Det var en av de första åtgärder jag vidtog som energiminister. Dessa avvisades då som omöjliga, tekniskt och ekonomiskt, att klara. Industrin har nu antagit denna utmaning, och företagen konkurrerar med varandra om att vara bäst på detta område. Det tycker jag är bra. Jag tycker att vi skall försöka arbeta enligt denna metod även på detta område, så att vi kan reservera pengar för sådant som inte kan klaras av på ett naturligt sätt av industrin. Men detta tycker jag att industrin själv skall svara för.

Jag sade redan i mitt svar, Lars Ernestam, att jag avser att ta initiativ till överläggningar med branschen och andra om vad vi gemensamt kan göra för informationen. Men jag tycker inte att det är fel av mig att stå här i riksdagens talarstol och rikta uppmaningar till branschen, t. ex. mackföreståndarna, att de skall informera om priset på blyfri bensin på samma sätt som de gör beträffande sina priser i bensinpriskriget. De har minsann råd och tid att varje dag ändra dessa skyltar. Varför kan det inte stå lika stora och fina skyltar om den blyfria bensinen? I fråga om denna har vi en skattefördel på 16 öre. Det handlar om större belopp än priskrigen.

Jag tycker inte heller att det är fel att uppmana folkrörelser och politiska partier som Lars Ernestams och mitt att ta sitt ansvar. I vartenda anförande vi håller bör vi tala om vad var och en kan göra för att förbättra situationen. Uppriktigt sagt tror jag inte att man får skjuta ansvaret ifrån sig genom att bara begära statsbidrag, även om vi naturligtvis skall sätta in resurser där vi bedömer det som strategiskt viktigt. Lars Ernestam och jag borde kunna sluta någon sorts överenskommelse om att var och en av oss skall arbeta för de här frågorna. Själv har jag i vartenda anförande jag hållit på senare tid tagit upp Naturskyddsföreningens krav på sänkt hastighet, och vad det skulle betyda i minskade utsläpp, som ett exempel på vad man personligen kan göra för att bidra till en bättre miljö i samhället.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utreda olika alternativ till hur avgasreningskraven för de tunga, dieseldrivna fordonen skall utformas. Att utforma dem rätt innebär ställningstaganden i mycket besvärliga tekniska frågor. En första redovisning av detta lämnas i naturvårdsverkets årsrapport om hur försurningsprogrammet fortskridit, där man också slår fast att arbetet bedrivs med stor intensitet. Naturvårdsverket kommer att avge en slutrapport om ett år. Jag kan inte säga exakt vilket datum regeringen kommer att förelägga riksdagen ett förslag, men jag kan utlova att vi skall driva arbetet med största skyndsamhet. För att inte förlora tid har vi redan nu, som jag redovisade i mitt svar, inlett överläggningar med branschen för att förmå den att sätta in frivilliga åtgärder tidigare.

Frågorna om körsättet och dess inverkan på utsläpp av dioxiner har jag enligt min mening faktiskt besvarat. Jag vill bara upprepa att vi på alla dessa punkter kommer att arbeta med största skyndsamhet och försöka driva på alla aktörer så att de gör sitt bästa.

Anf. 26 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar för statsrådets senaste inlägg, som jag tyckte var mer klarläggande.

Jag delar miljöministerns uppfattning att industrin har sitt ansvar. Också vi riksdagsledamöter har vårt ansvar liksom regering och riksdag har sitt. Ibland går dessa intressen isär, och det är därför vi har gjort våra ställningstaganden t. ex. när det har gällt tidpunkten för införande av katalysatorrening. Vi har då kanske ibland gått emot bilindustrins önskemål, men sådana överväganden måste emellanåt göras också här i riksdagen.

Jag hade ställt fyra frågor, och jag har fått svar på de flesta.

När det gäller att ge stimulanser för bättre rening av avgaserna från den befintliga bilparken har jag emellertid inte fått något konkret besked om huruvida statsrådet är beredd att medverka till sådana. Jag tror inte att sådana stimulanser skulle behöva bli så enormt kostnadskrävande, och de skulle kunna ge bra miljöeffekter.

På frågan om skärpta regler för rening av avgaser från dieseldrivna fordon har jag fått svar. Jag tackar för det svaret.

Jag har också fått svar på frågan om bättre övervakning av hastighetsgränserna. Jag tror det är viktigt att understryka det jag sade förut, nämligen att man i samband med att man går ut med ett budskap om trafikfrågorna också bör ta med miljöaspekterna.

Slutligen vill jag bekräfta att jag i miljöministerns sista inlägg fick klart besked om att statsrådet är beredd att tillsammans med organisationerna återigen ta upp frågan om informationsinsatserna.

Överläggningen var härmed avslutad.

**5 § Svar på interpellation 1985/86:155 om den kommunala
energirådsgivningen, m. m.**

Anf. 27 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Pär Granstedt har med hänvisning till bl. a. utvecklingen inom elanvändningsområdet ställt följande frågor till mig:

1. Är regeringen beredd att överväga ett återinförande av statsbidrag till kommunal energirådsgivning?
2. Är regeringen beredd att överväga stimulansåtgärder för att få elvärmeabonnenter att gå över till andra uppvärmningsformer?

Jag vill först erinra om de riktlinjer för energipolitiken som riksdagen antog förra våren och om vad dessa riktlinjer innebär för elanvändningsområdet. Utgångspunkten är att vi för närvarande och sannolikt under ytterligare ett antal år framöver kommer att ha en god tillgång på el till lag

kostnad. I framtiden kommer denna tillgång att bli mer begränsad. El bör då i första hand användas inom de områden där den är svår eller omöjlig att ersätta. Det gäller bl. a. för industrins behov, för spårbunden trafik och för drift av elektriska apparater. Genom målmedvetna insatser för en effektivare elanvändning kan behovet av ersättande elproduktion i betydande utsträckning minskas när kärnkraften skall avvecklas. Under övergångstiden bör den goda tillgången på el utnyttjas för att ersätta olja och kol, främst för uppvärmningsändamål. Den el som övergångsvis utnyttjas på detta sätt skall i ett längre perspektiv ersättas genom övergång till inhemska bränslen, naturgas och annan ny teknik för uppvärmning. Nytilskott av el för uppvärmning bör därför i allt väsentligt endast användas i omställbara, flexibla och utvecklingsbara system eller i kombination med extremt energisnål teknik. Genom att elanvändningen under de senaste åren har ökat snabbare än förväntat kan landets elproduktionskapacitet tidigare än vad som förutsetts utnyttjas till fullo. Härigenom ersätts stora mängder olja och kol, vilket innebär positiva effekter för både miljön och samhällsekonomin. Det är emellertid viktigt att elanvändningen inte fortsätter att öka i samma takt som under de senaste åren. En sådan utveckling skulle innebära att vi mycket snabbt uppnår en elanvändningsnivå där det blir svårt att utan utbyggnad av kraftsystemet upprätthålla tillräcklig leveranssäkerhet för el.

Vissa faktorer talar dock för att elanvändningens ökningstakt kan komma att minska utan att speciella åtgärder vidtas. En betydande del av ökningen kan således hänföras till de senaste årens kalla vintrar och den industriella högkonjunkturen. Övergången till elvärme i småhussektorn kan antas ha passerat sin kulmen. Ett minskat antal konverteringar till elvärme kan också förväntas på grund av det fallande oljepriset. Vidare har delar av kraftindustrin börjat ändra sin marknadsföring av el i syfte att hålla igen stegringen.

Hur stor dessa faktorers inverkan kan förväntas bli råder det dock viss osäkerhet om i dag. Frågan har nyligen tagits upp av utredningen (I 1984:2) om el och inhemska bränslen (ELIN). Utredningen har till uppgift att bl. a. analysera användningen av el för olika ändamål och bedöma om utvecklingen står i samklang med den långsiktiga energipolitiken och strategin för kärnkraftens avveckling. ELIN har i sitt betänkande (SOU 1986:16) Väger till effektivare energianvändning förordat att en kartläggning av orsakerna till den senaste tidens snabba tillväxt av elkonsumtionen snarast görs. ELIN föreslår också att en åtgärdsplan utarbetas för att kunna hantera olika påfrestningar på elförsörjningssystemet. Mot denna bakgrund har regeringen nyligen genom tilläggsdirektiv uppdragit åt ELIN att genomföra en sådan kartläggning samt att föreslå åtgärder som gör det möjligt att även på kort sikt styra elanvändningen, så att vi för vår normala elförsörjning inte behöver utnyttja olja eller kol för kondenskraftproduktion. Tonvikten i ELIN:s fortsatta arbete bör således ligga på att studera sådan elanvändning som relativt lätt kan ersättas med andra energislag. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1986.

En mer långsiktig fråga är möjligheterna att effektivisera den elanvändning som är svår eller omöjlig att ersätta. Regeringen har därför samtidigt uppdragit åt statens energiverk att utreda behovet av åtgärder för att åstadkomma sådana effektiviseringar. Detta uppdrag skall redovisas senast den 1 juni nästa år.

Mitt svar på Pär Granstedts andra fråga är alltså att regeringen redan arbetar aktivt med frågan om en styrning av elanvändningen. När ELIN:s förslag kommit in kommer regeringen att ta ställning till om en sådan styrning bör införas och, i förekommande fall, hur den bör utformas och vilka elanvändare den bör riktas till.

Kommunerna har de senaste åren fått ett utökat ansvar för såväl energiförsörjningen som bostadsförsörjningen. Detta ökade ansvar får anses innefatta också rådgivning och annan service till fastighetsägare m. fl. i energihushållnings- och bostadsförbättringsfrågor.

För att stimulera uppbyggnaden av en långsiktig verksamhet av tillräcklig omfattning under kommunalt ansvar har staten lämnat stöd. Under perioden 1978–1985 har kommunerna således fått ett statligt bidrag om sammanlagt ca 800 milj. kr. för att bedriva besiktnings- och rådgivningsverksamhet när det gäller energihushållningsåtgärder och, under de senaste åren, när det gäller andra bostadsförbättringsfrågor. Syftet med bidraget har – i likhet med vad som har gällt för statens stöd till andra delar av energiområdet – varit att underlätta för kommunerna att bygga upp verksamheten och att ge dem möjlighet att bl. a. pröva olika modeller innan verksamheten kan stå på egna ben. Bidragen upphörde i och med utgången av år 1985. I anslutning härtill har jag haft överläggningar med Kommunförbundet. Vi har varit helt överens om att energirådgivningsverksamheten bör fortsätta och att den bör ses som en ordinarie kommunal serviceverksamhet. Verksamheten kan därmed integreras med annan närliggande kommunal verksamhet. Kommunförbundet har också åtagit sig att verka för att så sker och ger därför löpande ut information och rekommendationer till kommunerna i dessa frågor. Industridepartementet har fortlöpande kontakter med Kommunförbundet för att följa upp de nämnda överläggningarna och för att följa utvecklingen.

Frågan om hur energihushållningsarbetet bedrivs i kommunerna hänger nära samman med hur kommunerna lever upp till sitt ansvar enligt lagen om kommunal energiplanering. Statens energiverk – som har till uppgift att följa utvecklingen vad gäller den kommunala energiplaneringen och omställningen av energisystemet på kommunal nivå – besöker för närvarande ett trettiotal kommuner för att diskutera dessa frågor. Kommunernas fortsatta energihushållningsarbete planerar verket att diskutera med kommunerna vid s. k. erfarenhetsdagar under våren och hösten. Min avsikt är att därefter tillsammans med verket ta upp frågan om en förbättring av de kommunala energiplanerna med företrädare för kommunerna. Då kommer naturligtvis också frågan om kommunernas ansvar för energihushållningsarbetet att behandlas.

Den kunskap som energirådgivarna har om energitillståndet i fastighetsbeståndet i olika områden är en värdefull resurs i den kommunala energiplaneringen. Rådgivarna kan också föra ut information till fastighetsägare m. fl. om vad som har beslutats i de kommunala energiplanerna. De kan på så vis bidra till att planerna förverkligas och att arbetet med att vidareutveckla planerna underlättas. Det ligger självfallet i kommunernas intresse att ta till vara den kunskap och de erfarenheter som har byggts upp genom den kommunala energirådgivningen och att integrera rådgivningen i kommuner-

nas ordinarie verksamhet och organisationsstruktur. Det är också naturligt att kommunerna samordnar rådgivning och besiktning m. m. i olika byggnads-, energi- och lånefrågor, så att enhetlighet och förenkling uppnås.

Trots detta finns det kommuner som har beslutat att inte fortsätta med denna service nu när statsbidrag inte längre lämnas för verksamheten och som betraktar utgiften för energirådgivningen uteslutande som en kostnad. Vinsterna av detta är enligt min mening kortsiktiga även från rent kommunalekonomiska utgångspunkter. Många exempel visar nämligen att energirådgivarna ofta kan visa på och ge råd om energiåtgärder i kommunala lokaler och fastigheter som ger en ekonomisk besparing för kommunen som är mera omfattande än utgiften för energirådgivarens lön m. m. Energikostnaderna utgör en stor del av hushållens budget. Det borde därför också ligga i varje kommuns intresse att erbjuda medborgarna möjligheter att förbättra sin privatekonomi genom en vettigare energianvändning. Dessutom åstadkommer man viktiga miljöförbättringar genom en bättre energihushållning.

Det finns också kommuner som har förstått att utnyttja den resurs som med statliga bidrag har kunnat byggas upp inom kommunen. Det har t. ex. skett genom att man bygger vidare på den modell för utvidgad energirådgivning och energibesparing för energihushållning och bostadsförbättring som har utarbetats av en arbetsgrupp under ledning av förutvarande kommunalrådet Rodhe i Malmö.

Av vad jag nu har sagt framgår att jag inte anser att det finns skäl att ändra kommunernas ansvar för energirådgivningsverksamheten. Jag anser att verksamheten – i lokalt anpassad form – är betydelsefull för en effektiv energihushållning och elanvändning i varje kommun och att det därför är viktigt att kommunerna fortsätter och utvecklar denna verksamhet. Det är också min uppfattning att det kommunala energiplanerings- och energihushållningsarbetet kan förbättras ytterligare. Jag kommer därför att noga följa detta arbete och att ta erforderliga initiativ till att verksamheten fullföljs och utvecklas.

Anf. 28 ANDRE VICE TALMANNEN:

Då Pär Granstedt har anmält att han är förhindrad att själv ta emot svaret, medger jag att Ivar Franzén får ordet för att kommentera detta.

Anf. 29 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret. Det är litet speciella förhållanden som gör att jag tar emot det i stället för Pär Granstedt. Pär Granstedt har i dag ett uppdrag i Lund som han inte ansåg sig ha några möjligheter att ändra på. Miljö- och energiministern å sin sida har hävdatt att denna måndag är den enda dagen under innevarande riksdagstermin då hon kan lämna svaret. Detta är alltså bakgrunden till att jag står här i dag i stället för Pär Granstedt. Jag hoppas kunna medverka i en konstruktiv debatt.

Det är tveklöst så att det är angeläget att få energifrågorna belysta och debatterade på ett objektivt sätt. Jag skall försöka medverka till detta genom några synpunkter och kompletterande frågor.

Miljö- och energiministern gör följande påstående: "Nytilskott av el för uppvärmning bör därför i allt väsentligt endast användas i omställbara,

flexibla och utvecklingsbara system eller i kombination med extremt energisnål teknik." Det är riktigt att detta stämmer med den energipolitik som en mycket stor majoritet i riksdagen beslutat om, men i dag finns inga regler om extremt energisnål teknik för att få installera t. ex. direktverkande el. Utvecklingen har gått snabbt, och det 40-procentiga besparingskrav som i en kompromiss kom till under den tid då centern var med i regeringen är i dag inte ens god standard. Jag hävdar att regeringen på ett mycket beklagligt sätt har försummat att följa upp riktlinjerna för energipolitiken i detta avsnitt. Min fråga blir: När avser energiministern att vidta åtgärder eller komma med förslag?

Miljö- och energiministern hävdar att elanvändningen ökat snabbare än väntat de senaste åren. Kraftbolagen gör detsamma, och de vill framställa det som något slags naturlag att det har blivit så. Så är det självfallet inte. Huvudanledningen är självklar. Kraftbolagen har lyckats med sin försäljningskampanj att sälja all den el som producerats – mycket tack vare ett högt oljepris, som för bara några månader sedan av nästan alla s. k. bedömare ansågs komma att förbli ganska högt och realt stiga under 1990-talet. I dag är bedömningarna helt annorlunda, och risken för en "dagsländeolitik" från kraftbolagens sida är uppenbar. Jag vill först slå fast att den snabbt ökade elanvändningen har mycket litet att göra med ökningen av den specifika eller, om ni hellre så vill, den svårersättningselströmsanvändningen. Det är i särklass användningen för uppvärmning och tappvarmvatten som ökat.

Vidare är vår elproduktionskapacitet inte optimalt utnyttjad. Vi har genom en felaktig användning av elströmmen slagit i effekttaket långt innan vi optimalt utnyttjat våra vatten- och kärnkraftstillgångar. Vi har under långa tider på året fortfarande betydande överkapacitet, men för hög och oflexibel andel värme under vinterhalvåret, vilket ger betydligt mindre oljeersättning än optimalt, större negativ miljöpåverkan och drastiskt ökade risker för överbelastning och dyrbara strömavbrott.

Allt detta kunde ha undvikits om miljö- och energiministern och kraftbolagen tagit centerns råd om kostnadsanpassade taxor på allvar 1982, när vi för första gången mera konkret diskuterade dessa frågor i kammaren.

När man talar om att produktionstaket ligger på 130–135 TWh är det grundat på ett statiskt tänkande. Jag hävdar att vi utan ökad insats av olja och kol kan klara det hela utan Ringhals 2, om vi på ett vettigt sätt anpassar elanvändningen. Jag förutsätter då normal tillgång på vattenkraft.

Tyvärr måste jag helt underkänna miljö- och energiministerns argumentering när det gäller byte av ånggeneratorerna på Ringhals 2. Det hade inte alls behövts mer olja och kol sett över en femårsperiod om detta byte inte hade kommit till stånd. De pengar som nu binds i kärnkraften kunde ha utnyttjats för ökad användning av bio-bränsle, effektivare energianvändning och bättre anpassad elanvändning. Detta skulle ha gett betydligt större oljeersättning fram till 1990 än de "haltande ånggeneratorerna på Ringhals 2". Därtill är arbetsmiljön inte gynnsam. Den är det inte vid de nödvändiga reparationerna, och den är det inte då bytet av ånggeneratorer skall verkställas.

Jag tar upp detta med Ringhals 2 därför att det innebär ett beklagligt avhopp från den i övrigt objektiva argumentering som miljö- och energiministern brukar föra och kan skapa allvarliga problem för trovärdigheten

härvidlag och för möjligheterna att ena alla goda krafter kring den energipolitik som en majoritet i riksdagen har lagt fast.

En fråga måste jag ställa, eftersom jag möter den så ofta ute bland miljö- och energiintresserade gräsrotter: Vad är det som gör det så olönsamt och så svårt att låt mig säga effektivisera bort Ringhals 2 nu, när vi skall klara sex reaktorer om några år? Har miljö- och energiministern något bra svar på den frågan?

Jag delar energiministerns uppfattning att det är lönsamt för kommunerna att behålla energirådsgivningen om den utnyttjas på ett effektivt sätt. Samtidigt hävdar jag att det ur nationell synpunkt är än viktigare och lönsammare att detta arbete pågår utan avbrott. Därför är jag tveksam till om det är rätt och ansvarsfullt att som miljö- och energiministern gör dra in bidraget utan att skapa garantier för fortsättningen. Kommunerna måste uppfatta det som mindre angeläget för landet när bidraget dras in t. o. m. tidigare än ursprungliga riksdagsbeslut garanterat.

Anf. 30 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi har inte dragit in statsbidraget utan att skapa garantier, som vi då litade på, för att kommunerna skulle fortsätta verksamheten. Det var just i det syftet som jag hade överläggningar med Kommunförbundet, och jag uppfattade det så att Kommunförbundet åtog sig att se till att verksamheten fortsatte. Jag uppfattar det fortfarande som om Kommunförbundet känner ett ansvar. Men det är uppenbart att vissa kommuner har fattat andra beslut, och det är för övrigt lika uppenbart att åtskilliga kommuner har bytt politisk majoritet sedan överenskommelsen träffades. Av dessa skäl, dvs. att vi nu ser att man på sina håll drar ner verksamheten, har energiverket, regeringen och jag själv dragit i gång en verksamhet för att driva på kommunerna.

Jag vill också passa på att säga att jag inte sagt att jag inte någon ytterligare gång under riksdagssessionen har möjlighet att föra en interpellationsdebatt i kammaren. Däremot är det omöjligt för mig att svara vid något annat tillfälle inom föreskriven tid, eftersom jag som ersättare för Olof Palme skall resa till södra Afrika för viktiga överläggningar. Jag hoppas att centerpartiet accepterar det som skäl för min önskan att före avresan hinna svara på de interpellationer jag fått.

Sedan vill jag säga till Ivar Franzén att visst finns det krav. 40-procentsregeln gäller. Bekymret är snarare att kraven numera sannolikt är för milda, eftersom man i normal bebyggelse kan klara dem för alla hus. Därför har det kommit att framstå som ett ämne för diskussion och relativt snart ställningstagande om kraven kanske på någon punkt bör skärpas. Det hör till det som ELIN har fått i tilläggsdirektiv att undersöka.

När det sedan gäller de senaste årens ökade elanvändning är det alldeles riktigt att den i första hand har skett för uppvärmning och inte för elspecifika behov. Det beror på att vi i nuvarande situation har el över sedan de elspecifika behoven har tillgodosetts. Då vill jag med viss skärpa understryka att enligt den energipolitik som riksdagen fastställt efter folkomröstningen gäller att vi under 1980- och 1990-talet skall använda gjorda investeringar i elproduktion för att ersätta olja och kol. Så sker också, helt i enlighet med

besluten i folkomröstningen. Men nästa steg i oljeersättningen skall tas i samband med kärnkraftsavvecklingen, och då betyder det att den el som vi nu använder för uppvärmning inte skall ersättas med ny elproduktion, för att uttrycka det förenklat. Eftersom vi använder el för uppvärmning motsvarande hälften av vår kärnkraftsproduktion, kommer detta att underlätta kärnkraftsavvecklingen. Vi skall ju alltså ersätta den el som används för uppvärmning med hushållning och ny värmeteknik.

Jag har också precis som Ivar Franzén fått frågan varför det inte lika lätt går att göra det nu i stället för om ett antal år. Detta var en av de centrala frågor som vi också diskuterade inför kärnkraftsomröstningen. Om vi tar den tid på oss som vi behöver för att klara en sådan här stor omställning, kan vi genomföra den utan att andra skador på miljön eller skadorna på ekonomin blir alltför stora. Men om vi forcerar omställningen, så att vi tvingas tillgripa alternativ som vi skulle slippa i ett senare skede, därför att vi då har hunnit längre när det gäller inte minst hushållning och effektivisering, kostar omställningen för mycket i andra miljöskador och i skador på ekonomin.

Så är det också med den här frågan. Visst kan man ersätta elen från Ringhals med annan elproduktion eller med direkt värmeproduktion. Men under särskilt de första åren blir det fråga om oljeanvändning, för det är på detta område som vi har ledig kapacitet. Så är fallet, vare sig man talar om elproduktion eller om uppvärmning. Även om man forcerar introduktionen av inhemska bränslen och satsar mer på hushållning, kommer det att ta sin tid – under vilken vi tvingas till en ökad oljeanvändning.

Vad det i det här sammanhanget faktiskt handlar om är att följa de grundläggande riktlinjer som lades fast efter folkomröstningen, att utnyttja gjorda investeringar men att se till att klara avvecklingen och att använda den tid under vilken vi ersätter oljan med el till att utveckla de alternativ vi behöver inför avvecklingen av kärnkraften.

Anf. 31 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Låt mig först ta upp frågan om kravet på 40 %. Jag sade att detta krav kom till under vår regeringstid. Men jag talade också om att utvecklingen har gjort att 40 % i dag inte är tillräckligt som krav, inte ens som god standard.

Redan i det riksdagsbeslut som då fattades fanns målet att kraven skulle skärpas. En skärpning skulle ha genomförts för länge sedan. Verkligheten är ju den att det i dag inte finns några speciella krav härvidlag, eftersom varje omtänksam husbyggare ju bygger bättre än vad som föreskrivs i dessa krav. Och att då tala om extremt energisnål teknik som krav för direktverkande el är ju helt verklighetsfrämmande.

Energiministern säger att vi skall använda de gjorda investeringarna. Det är ju det som centern gång efter gång framhåller. Vi vill använda resurserna bättre än vad kraftbolagen och regeringen gör. Jag hävdar med bestämdhet att det inte handlar om att forcera introduktionen av bio-bränsle. Det handlar i stället om att ge bio-bränslena den marknad de behöver. Bio-bränslena har plågats länge nog av den dumpning, eller i varje fall mycket låga prissättning, som har skett när det gäller elström. Nu skall de ytterligare plågas av att man inte avvecklar Ringhals 2, när det är mera

lönsamt att satsa på andra alternativ. Hade man avvecklat Ringhals 2, hade en normal utbyggnad av marknaden kunnat äga rum. Nu kommer den i stället att lida svårt av den här inte helt korrekta konkurrensen.

Energiministern hävdar att energirådgivning ingår i kommunernas ansvar för energiplaneringen. Kan energiministern mera konkret beskriva hur man kan utläsa det av nu gällande bestämmelser? Det finns inte längre några kvantitativa mål. Hade de målen funnits kvar skulle man ha kunnat se rådgivningen som en nödvändighet för att nå dem.

Jag är medveten om att staten är fattigare än kommunerna, men den fattige behöver mer än den rike se till att de resurser han har används så bra som möjligt. Jag hävdar att centerns förslag om en femårig nedtrappning av stödet skulle ha varit ett mycket bra sätt att använda knappa resurser. Vårt program skulle inte ha gett de negativa resultat som vi nu har fått i många kommuner. Jag tror att skadan till större del redan är skedd, och jag tror därför att det inte är någon större anledning för energiministern att byta fot i dag. Det finns dock många andra sätt att stödja utvecklingen mot effektivare energianvändning och en fortsatt ökad användning av inhemska bränslen. Dessa förslag får jag återkomma till i mitt nästa inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Föredrogs men bordlades åter
Justitiekammarens betänkanden 1985/86:18 och 19
Trafikutskottets betänkande 1985/86:13
Näringsutskottets betänkande 1985/86:16

7 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1985/86:151 Viss lagstiftning beträffande aktieoptioner

8 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 4 april

1985/86:164 av *Pär Granstedt* (c) till arbetsmarknadsministern om kostnaderna för semesterlön vid sjukfrånvaro:

Enligt 17 § semesterlagen är ledighet på grund av sjukdom semesterlönegrundande i den mån frånvaron under intjänandeåret inte överstiger 180 dagar. Detta gäller ända tills en arbetstagare oavbrutet varit frånvarande från arbete på grund av sjukdom under två hela intjänandeår. För ett stort företag med många anställda vållar detta säkert inte större problem. För ett fåmansföretag, med kanske en eller ett par anställda, kan det däremot bli ett

Prot. 1985/86:110
7 april 1986

*Meddelande om
interpellationer*

mycket svårt problem om en av dessa anställda drabbas av långvarig sjukdom. Det kan innebära att företagaren måste betala ut semesterlön motsvarande 180 intjänandedagar under två år utan att få något som helst arbete utfört av vederbörande. Samtidigt har förmodligen företagaren kostnader för en vikarie för den sjukskrivne. En sådan extra kostnad kan i vissa fall vara tillräcklig för att undergräva ett litet företags ekonomi. Regeln kan också få små företagare att tveka om att anställa personer med svag hälsa eller t. ex. handikapp. Det borde därför finnas anledning att överväga om inte dessa semesterlönekostnader borde bakas in i sjukförsäkringen.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att få ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att överväga att låta också semesterlönen ingå i sjukförsäkringssystemet?

1985/86:165 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet *Lena Hjelm-Wallén* om planeringen för visst bistånd till Zimbabwe:

Den kommunsammanläggning som genomfördes i Sverige i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet har rönt mycken kritik. Det har ansetts att den har skapat ett vidgat avstånd mellan medborgare och politiker och bidragit till en tungrodd byråkratisk administration i många fall. Detta är givetvis särskilt påtagligt i de geografiskt eller befolkningsmässigt största kommunerna. Därför pågår också i Sverige en debatt om uppdelning av kommuner och införande av lokala organ med beslutanderätt. I många kommuner har detta också lett till praktisk handling.

Enligt en skriftlig rapport från SIDA planeras en kommunsammanläggning av jämförbart slag i Zimbabwe. 112 kommuner skall reduceras till 53. Dessa nya storkommuner kommer att ha en genomsnittlig storlek på ca 6 500 kvadratkilometer och en folkmängd på ca 100 000 invånare.

Hur Zimbabwe vill klara sin lokala administration är givetvis landets ensak. Det ur svensk synpunkt intressanta är att denna kommunsammanläggning skall ske med svensk hjälp, genom att experter från Svenska kommunförbundet ställs till förfogande. Mot den bakgrunden finns det anledning att fråga sig om kommunsammanläggningar är en angelägen användning av svenska biståndsresurser.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om att få ställa följande interpellation till statsrådet *Lena Hjelm-Wallén*:

Vilken grund finns enligt regeringens uppfattning för att prioritera kommunsammanläggningar i Zimbabwe som användningsområde för svenskt bistånd?

9 § Meddelande om fråga

Prot. 1985/86:110
7 april 1986

Meddelades att följande fråga framställdes

*Meddelande om
fråga*

den 7 april

1985/86:458 av *Daniel Tarschys* (fp) till statsrådet Bengt Lindqvist om verksamheten vid de läkepedagogiska instituten:

Bland anhöriga till psykotiska barn råder för närvarande oro över hur den verksamhet som bedrivs vid de läkepedagogiska instituten kommer att påverkas av den nya omsorgslagen, som träder i kraft vid halvårsskiftet.

De läkepedagogiska instituten har verkat i Sverige under mycket lång tid. Det är en utbredd uppfattning att de har gjort och gör en mycket värdefull insats. Omsorgskommittén tillstyrkte i sitt betänkande (SOU 1981:26) att de läkepedagogiska instituten borde få möjlighet att verka och utvecklas även i framtiden. Även företrädare för regeringen har gett uttryck för samma uppfattning. Den omsorgslag som riksdagen antog 1985 fick likväl en utformning som på denna punkt var ägnad att skapa osäkerhet.

Mot denna bakgrund ber jag att få fråga biträdande socialministern:

Avser statsrådet ta initiativ till en lagändring för att möjliggöra fortsatt verksamhet vid de läkepedagogiska instituten?

10 § Kammaren åtskildes kl. 14.06.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren